

Referat fra Nasjonalt forum for åpen forskning (digitalt)

Tidspunkt: 7. november 2024, 09.00-11.30

Til stede:

Vidar Haanes (MF/UHR-Forskning), Marte Qvenild (Forskningsrådet), Matthias Kolberg (RHF/OUS), Katrine Weisteen Bjerde (HK-dir), Henrik Urdal (PRIO/FFA), Johanne Raade (UiT/UHR-Bibliotek), Pål Bakke (RHF/OUS), Bente Lie (KD), Rachel Glasser (UHR), Herman Strøm (USN/UHR), Alexander Refsum Jensenius (UiO), Ragnar Lie (UHR), Jorunn Dahl Nordgård (Forskerforbundet), Marianne van der Wel (HOD), Rasmus Wardemann (Forskningsrådet), Nina Karlstrøm (Sikt), Vigdis Kvalheim (Sikt), Vidar Røeggen (UHR/Publiseringsutvalget)

Forfall:

Anne Karine Nymo (UHR)

Bibliotekdirektør Dagmar Langeeggen (BI) deltok også på møtet og innledet til sak 3g Idunn som diamantløsning.

1. Status lansering NVA, og veien videre? (Ragnar Lie/Herman Strøm/Vigdis Kvalheim)

Det har vært god dialog mellom alle parter den siste tiden. Testgruppen oppnevnt fra sektoren har eksistert i vel et år, og utført flere tester. Etter den siste testen i august ble det gjennomført en survey med trafikklys, og konklusjonen at lanseringen bør utsettes til mai 2025. Cristin brukes til registrering av 2024 data.

Det var et stort sprik i tilbakemeldingene fra sektoren i surveyen, der de mindre institusjonene ga mer grønt lys enn de store. Dette er naturlig da de større har en mer kompleks organisering og kan teste mer i dybden enn de små. Sikt har kontinuerlig utført feilretting, og tar tak i alle tilbakemeldingene som har kommet i undersøkelsen.

Med ny utsettelse skaper vi mer rom til mer testing, og også til god opplæring av brukerne.

Testgruppen har gjort en veldig stor og god jobb, og blitt en viktig del av prosjektet.

2. Info fra EUAs Expert Group on Open Science (EGOS), herunder vedlikehold og klimaavtrykk for forskningsdata (Alexander Refsum Jensenius)

Presentasjonen ble sendt ut til Forumet 8. november (e-post fra Ragnar Lie).

[Se presentasjon.](#)

Alexander Refsum Jensenius hadde sitt siste møte i EGOS 16.-17. september etter å ha vært med i over seks år.

Fremtiden for vitenskapelig publisering ble diskutert. Det kommer en rapport som kan deles før jul.

Aktuelle tema:

- Forskningsprosessen vs. publisering vs. arkivering.

- Kobling mot utdanning og formidling
- «Research assessment»
- Open Research vs Open Culture

Når det gjelder EOSC EU node, var det mye interesse, men ikke fra Norge. En EOSC-håndbok er under utvikling.

CoNOSC: Bekymring når det gjelder sikkerhet. Går vi nå mot “as closed as possible, as open as necessary?”

Undergruppen for “Citizen Science” sliter med lav forståelse for hva dette er og hvordan slik forskning kan utføres. Lite anerkjennelse og støtte for feltet.

Subgroup on FAIR data – se lenker til artikler i presentasjonen.

Data sustainability:

- Institusjoner bør utføre en risk analyse når de bestemmer seg for å investere i/eller oppfordre forskere til å dele sine data i data arkiv.
- Institusjoner bør være klar til å foreta et skifte av system om nødvendig.

Enironmental sustainability

- Mulig konflikt mellom FAIR data og hvordan man adresserer miljøkonsekvenser av data.

Annet

Heidi Ormstad, viserektor på USN, vil overta etter Alexander Refsum Jensenius i forum for åpen forskning og som Norges representant i EGOS.

Ragnar Lie informerte om at det portugisiske forskningsrådet har utviklet en automatisk CV-modell. Det vil bli et møte om dette før jul.

Katrine Weisteen Bjerde informerte om oppløftende tendenser innen EOSC på EOSC-symposiet. Det begynner å bli klarer hva dette skal være. EU node – Føderasjon av noder på tvers av Europa. EU-noden er på luften og vil være en inngang til både data og tjenester. Det er kartlagt 121 interessenter som vil være med på dette. 51 vil lage en node. Norge er en av disse, men ligger ikke først i løypen.

3. Publisering:

a. Oppfølging etter utredningen om publiseringsindikatoren (Vidar Røeggen)

Publiseringsutvalget har hatt ett oppfølgingsmøte med KD etter at utredningen ble levert 1. juni 2024. Det legges nå opp til nominering av tidsskrift annet hvert år. Videre vil utvalget nedsette en arbeidsgruppe som skal følge opp forslagene til effektivisering av rapporteringsarbeidet som ble indentifisert i utredningen. Det er trolig store innsparingsmuligheter ved endring av rutiner knyttet til rapportering. Innsparingsprosjektet vil settes i gang etter at NVA lanseres til våren. Til slutt har publiseringsutvalget igangsatt et arbeid med å reorganisere organiseringen av faglige komiteer i Humaniora og medisin. KD planlegger nå en innspillsrunde på utredningen og vil følge opp anbefalingene fra publiseringsutvalget etter at denne er avsluttet.

b. Oppfølging av strategien for vitenskapelig publisering (Marte Qvenild)

Sikt, hk-dir og forskningsrådet har vært i møte med KD, og la der fram en felles prioriteringsliste med tiltak fra strategirapporten som bør ses i sammenheng med KDs arbeid med systemmeldingen. Fire punkter som ble vektlagt:

- Politisk trykk på vitenskapelig publisering og videreføring av målsetninger som er satt tidligere.
- Satse på diamantpublisering.
- Utrede nasjonal rettighetsstrategi.
- Videreutvikle kanalregisteret

SIKT, HK dir og Forskningsrådet foreslo for KD at det bør gjøres en utredning for å analysere barrierer og muligheter for diamant åpen tilgang til publikasjoner fra offentlig finansierte forskningsmidler i Norge. Andre momenter som ble løftet fram for KD i tråd med Nasjonal strategi for vitenskapelig publisering etter 2024 var å vurder å utvide støtteordningen for norskspråklige tidsskrift fra kun humaniora og samfunnsfag til flere fagområder, utrede nasjonal rettighetsstrategi (RRS) og videreutvikle kanalregisteret som et verktøy for forskerne til å velge gode publiseringskanaler.

Forskningsrådet og en rekke andre europeiske forskningsfinansiører har dialog med EU kommisjonen om hvordan publiseringsplattformen Open Resource Europe kan videreutvikles til en fullskala diamantpubliserings-plattform.

c. Forlagsforhandlinger, ny runde (Johanne Raade)

Mange avtaler er oppe til forhandling i år. En del avtaler med viktige forlag er også landet. Mange institusjoner har store begrensninger økonomisk nå, viktig at forlagene får forståelse for situasjonen. Det er ca. 40 avtaler som forhandles nasjonalt, i tillegg til at institusjonene også forhandler frem egne avtaler.

d. [Status åpen publisering i Norge](#) (frist ut 2024) (Vidar Røeggen)

Oversikten over status for åpen publisering på [OpenSciencen.no](#) ([OA-barometeret](#)), viser distribusjonene av åpen-tilgang-artikler. Andelen åpne publikasjoner har stabilisert seg på rundt 80 % av publikasjonene.

Diamantpublisering utgjør en liten andel (6 %), mens gull-, grønn- og hybridpublisering er årsaken til at vi ligger såpass høyt som vi gjør. Merk at kategorien «hybrid» også omfatter en del artikler som er publisert under utenlandske partneres PAR-avtaler.

Så langt ser vi ikke noen effekt av institusjonelle rettighetsstrategier i 2023 tallene, men kanskje ser vi effekten først når 2024-tallene foreligger.

Vi når ikke målet om 100 % åpen publisering innen utgangen av 2024, slik målet var i regjeringens retningslinjer fra 2017.

OUS: Kommer ikke til å satse på rettighetsstrategier. Bruker Harvard-modellen – hver enkelt på må ta forbehold når man skal publisere.

e. Nytt fra Open Access Week, UiT (Herman Strøm/Vidar Røeggen)

Årlig internasjonalt evenement som har blitt et vellykket samarbeidsprosjekt med 30 personer fra ulike institusjoner. Mange viktige tema ble tatt opp som bl.a. utfordringer med åpen publisering, utfordringer med diamantløsningen, språk og kvalitet, FAIR-forskningsdata, røvertidsskrift (som bør kalles noe annet) og KI som bidrar til at tradisjonelt gode tidsskrift infiseres av falske artikler. Aller sesjoner ble godt besøkt.

f. Et nordisk kapasitetssenter for diamant OA publisering? (Johanne Råde og Marte Qvenild)

I Strategien for vitenskapelig publisering etter 2024 ble det anbefalt en nordisk kompetansehub for diamantpublisering. Med dette som utgangspunkt har det vært dialog mellom nordiske aktører og det ble arrangert en workshop i august for å se på interessen for å gå videre. Konferansen viste at det er mange likhetstrekk, og at vi har mye å lære fra hverandre. Initiativet kan ses i sammenheng med European diamond capacity center. Tanken er at dette skal være et «bottom-up»-initiativ som kommer fra institusjonene selv. Det jobbes videre med dette, og temaet blir en del av Munin-konferansen i slutten av november.

Arbeidet ses også i sammenheng med Open Research Europe (ORE). Fra 2026 skal denne plattformen åpnes for stadig flere. Se: Scoping rapport: [New Scoping Report: "Open Research Europe \(ORE\): Towards a Collective Open Access Publishing Service" | European Research Area Platform](#)

g. Idunn.no som diamantløsning? (Dagmar Langeeggen)

Sikts forhandlingsråd har hatt møte med Aschehoug hvor de fikk presentert forslag til finansieringsmodeller for norske fagtidsskrifter og fagbøker med idunn-plattformen som utgangspunkt. De ønsker en «subscribe to open» modell for idunn.no, slik at databasen kan bli en diamantløsning.

Vi har behov for en bedre dialog med forleggerforeningen. I det litterære kretsløpet slik forleggerforeningen beskriver det, er ikke UH-sektoren inkludert. Forskersamfunnet er ikke definert som aktør.

UH-institusjonene legger til rette for at fagtilsatte skal kunne skrive lærebøker, og har studentene som kjøper disse bøkene (i tillegg til å kjøpe inn selv). Samtidig betaler institusjonene både Kopinoravgift (136 millioner kroner for 2024) og staten dekker bibliotekvederlaget. Den økonomiske situasjonen er svært presset. Det er viktig å få frem de ulike rammebetingelsene vi jobber innenfor.

Den foreslåtte modellen for idunn.no, *Subscribe to open*, er eksempel på forventninger om at vi skal betale flere ganger for det samme.

Fra diskusjonen:

Det er viktig også å tenke innovasjon og hvordan plattformene skal fungere i framtiden.

Dette berører mange problemstillinger som sjelden presenteres i sammenheng. Forlagsbransjen sliter med store utfordringer inkludert sviktende læreboksalg. Institusjonene har behov for kontroll på hva de skal betale for.

Vårt litterære system er gjenkjennbart i veldig mange land, og det er komplisert å endre.

4. Status CoARA og NOR-CAM (Ragnar Lie)

Det er stor aktivitet nasjonalt og europeisk, og det er mange versjoner av NOR-CAM under utarbeidelse. Her i Norge er det nå fokus på å se den såkalte ansettelsesforskriften (forskrift til UH-loven, kap. 3), og hvordan vi best kan koble denne til NOR-CAM. Kravene er noe forenklet nå, og signaliserer minstenivå for førstelektor og dosent, førsteamanuensis og professor. Vi bør jobbe med å få til en kobling mellom minstenivået og en bredere form for kompetanse. UHR vurderer å lage en slags veiledningspakke, men er helt i startfasen på dette.

I CoARA er Norge særlig aktiv i en arbeidsgruppe om karriereutvikling. Sverige, Finland Polen og Østerrike er i gang med sine versjoner av NOR-CAM.

Sektoren venter på en veileder til forskriften fra departementet. Det haster for mange ansatte å få vite hvordan man skal prioritere med tanke på opprykk.

Det internasjonale perspektivet er viktig, ikke minst fordi mange i bedømmelseskomiteer kommer fra andre land.

5. Opphavsrett og FAIR (Alexander Refsum Jensenius)

Det er mye forvirring knyttet til opphavsrett, og på UiO har man sett nærmere på utfordringer knyttet til opphavsrett i overgangen til FAIR forskningsdata. Se [rapport fra UiO, som peker på en jobb som må gjøres på alle nivå.](#)

6. Orientering fra Skills4EOSC (Katrine Weisteen Bjerde)

Presentasjonen er sendt ut (e-post fra Ragnar Lie 8. november).

[Se presentasjon](#)

Kurs har startet denne høsten og fortsetter utover våren, også med deltakelse fra Norge. Sikt er inne som ny deltager etter Sigma2», og UiB er inn som ny deltager etter HK-dir.

Hovedleveransen til prosjektet er et europeisk nettverk av kompetansesentre som har fått stor oppslutning. 10-12 sentere er på plass, flere under etablering, inkludert Norge. En arbeidsgruppe oppnevnt av styringsgruppen for RDA Norge jobber nå med forslag til hvordan et distribuert kompetansesenter for åpen forskning kan organiseres i Norge.

7. Annet?

Marte Qvenild skal begynne å arbeide i Kunnskapsdepartementet. Forskningsrådet kommer tilbake med hvem som stiller i forumet fra dem.